

Drie maanden van berusting, pijn, agonie en afscheid

Een korte evocatie

- 14/04 Ma wordt opgenomen in AZ Sint-Lucas om 14u15. Na weken van bestraling, een wonde die telkenmale gereinigd wordt (die niet dicht mag en toch dicht moet!), een been dat opzwelt en een bloeddruk die sterk daalt, is ze nu wel toe aan een verblijf in het ziekenhuis. Ze wordt, na een kort onderzoek door Dr. Vereecken, naar een gemeenschappelijke kamer (van vier) gebracht.
- 20/04 De hoofdverpleegkundige roept Corina bij zich en vertelt haar dat ma van de afdeling moet. Verder zegt ze onomwonden dat ze naar de palliatieve afdeling moet, omdat de doktoren verder niets meer kunnen doen. Dr. Vereecken zal het ons morgen wel verder uitleggen. Een koude douche!!!
- 21/04 Vandaag heeft het *conclaaf* (zo noemde ma dat gesprek) met dr. Vereecken plaats. Wij weten eigenlijk al wat er gaat gezegd worden (ma ook), maar toch tegen alle ratio in blijft er dat sprankeltje hoop. De dr. stelt heel koel en zakelijk: “Wij kunnen niets meer doen.” De behandeling van de laatste drie maanden noemde hij ‘palliatieve bestraling’. Had dr. Bouttens drie maanden tevoren niet gezegd: “Het zal moeilijk zijn om alles weg te krijgen, maar we zullen er alles aan doen?” (Is dat dan curatief of palliatief?) Dr. Vereecken ging nog even op zijn elan door en somde een paar ‘eindstations’ op: afdeling palliatieve zorgen, geriatrie. Maar hij vergat eigenlijk het belangrijkste ‘eindstation’ te vernoemen, nl. de palliatieve thuiszorg.

Wat wij in ons diepste gevreesd hadden is nu bewaarheid. Weken terug had ik al tegen Nancy gezegd: “Ik moet steeds aan tante Co denken”. Nog een klein beetje en de wonde is dicht, werd ons steeds gezegd ... maar de wonde ging niet dicht ...

Op dat eigenste moment waren oom Dirk en tante Tiny op bezoek. Corina brengt de fatale woorden van de dr. over aan ma, op een moment dat oom Dirk en tante Tiny even buiten waren. Ma reageert gelaten, uiterlijk onbewogen. Bij het afscheid van oom Dirk en tante Tiny, probeert oom Dirk ma op te vrolijken door te stellen dat ze binnen een paar dagen weer naar buiten huppelt. Dan vertelt ma hen wat de dokter via ons verteld heeft. Met dit verdict vertrekken ze weer Utrecht-waards.

Later in de namiddag heb ik contact opgenomen met de sociale dienst van het ziekenhuis en een afspraak gemaakt voor de 22ste.

’s Avonds telefoon van Leentje, die Corina een beetje ‘opvrolijkt’ met gevleugelde woorden zoals “het is een mooie leeftijd” en “het zit in de familie”

- 22/04 ‘s Namiddags ga ik met Corina naar de sociale dienst. Daar hebben we een gesprek met Lieve Mortier (sociaal verpleegkundige) over de afdeling palliatieve zorgen in Sint-Vincentius. De naam Booij is haar reeds bekend. Na het gesprek (zonder enige concrete acties) ga ik even mee naar boven bij ma. Die had natuurlijk direct in de mot dat we weer ‘wat’ besproken hebben. Normaliter ben ik op dat ogenblik op het Kramersplein. Corina vertelt het ma later allemaal. Bij het buitengaan heb ik een kort gesprek met de hoofdverpleegkundige op de gang. Zij zou voor ons een ‘bezoek’

regelen op de afdeling palliatieve zorgen om 18u30. Ma mag ook mee, maar had geen zin (nu ja, je zou voor minder).

Wij met gemengde gevoelens (vooral nieuwsgierig, denk ik) naar ginder. In tussentijd was Rinus op visite bij ma. Na het pijltjes volgen komen we dan op de bewuste afdeling. Het eerste wat we zien is een klein kamertje, waar een magere man een sigaret zit te roken ... In een glazen bokaal zitten enkele mensen te eten (het personeel) Er komt iemand op ons toe. Na een korte kennismaking gaan we in de living zitten en krijgen we een duidelijke uitleg over de werking van de afdeling.

Daarna volgt een rondleiding. Maar ik kan me toch niet van de indruk ontdoen van het 'kille', het doodse dat er rond hangt. Er speelt muziek, alle comfort is aanwezig, alles naar wens van de 'patiënt', maar toch ... (achteraf blijkt Corina dezelfde indruk te hebben)

En? vraagt ma ... (de foldertjes kan ze zelf wel eens lezen)

23/04 Vandaag moet het één en het ander georganiseerd worden, want ma wil naar huis! Corina belt Securex en Solidariteit voor het Gezin¹ op, voor info i.v.m. ziekenhuis-materiaal. 's Middags ga ik het materiaal bestellen. Maar de OSD (onafhankelijke sociale dienst) zit niet op de Jubileumlaan, maar is verhuisd naar de J. Kluyskensstraat. Dus zagezegd zogefietst. Ik bestel een bed, een WC-stoel en een zelfoprichter. Bij het buitengaan bedenk ik dat er ook nog een rolstoel nodig is. Even terug naar binnen om het nodige te doen. Terug thuis neem ik contact op met Solidariteit (info i.v.m. palliatieve thuiszorg) Na een kort gesprek wordt er gezegd dat we 's anderendaags zouden opgebeld worden door een collega.

24/04 Het is vrijdag. Het materiaal wordt geleverd, behalve de rolstoel. Een gepensioneerde vrijwilliger geeft uitleg.

Iets later wordt er getelefoneerd. Solidariteit. Een enorme 'schat' aan informatie. "Wij staan er niet alleen voor" bedenk ik. Even afwachten toch. Volgende week zal 'alles' (pijnbestrijding, dokter, verzorging, waken, psychologische begeleiding) in een rondetafelgesprek (met professionele mensen, Corina, ik en ma, als ze er zin in heeft) gepland worden. Ik leg de hoorn neer en voel me een beetje opgelucht.

's Middags gaan we ma ophalen. Ze is ongelooflijk opgelucht en gemotiveerd. "Eindelijk weg van dat gekwetter" (de medekamergenoten waren niet zo'n succes). Thuis gekomen, wil ze onmiddellijk naar boven in de voorkamer. Een enorme karwei, maar met wat 'gecheerleader' lukt het best. Een kopje thee doet alles een beetje vergeten. Even later verzorging op bed.

Dan eten. Ma is blijkbaar nog bezig met het verwerken van de verzorging en de minder aangepaste omgeving. (bed en zelfoprichter). Ik formuleer even de vraag of ze zo'n zelfoprichter zou appreciëren. "Waar haal je zo'n ding?" Antwoord: "Is reeds in huis". Ik trek de stoute schoenen aan. "En een bed zoals in het ziekenhuis?". "Waar haal je dat?" Antwoord: is reeds in huis. Een enorme brede glimlach als dank ("Al die moeite").

Na het Makro-bezoek wordt alles in orde gebracht. Harry en Tina (die intussen aangekomen zijn), Nancy en ik 'verbouwen' de slaapkamer.

¹ Verder in de tekst ingekort tot Solidariteit

- 25/04 Een drukke dag. Even een communicatiestoornis bij apotheker Evrard over isobethadine ... 's Middags komen meneer en mevrouw de Oude op bezoek
- 26/04 Tiny's verjaardag. Ma en Corina pogen een hele dag een geschikt moment te vinden voor een belletje naar Tiny. Is uiteindelijk gelukt om 10 uur 's avonds. 's Morgens nemen Harry en Tina de honneurs waar: ontbijt voor ma, verpleegster binnenlaten, warm water,... Rond half drie vertrekken zij weer Appingedam-waards. Om half zes komen Rinus en Ilse aangewaaid.
- 27/04 's Middags een looprek en een rolstoel 'opgevist'. Een enorm belangrijke dag voor ma. Broer Jan² komt op bezoek. Hij heeft het toch geflikt om te komen, ondanks zijn gevorderde leeftijd³, maar vooral ondanks zijn tegenstribbelende kinderen. Dilemma is wel dat 'oude' Jan niet meer naar boven kan. Dus gaat ma, zeg maar vlotjes, rug-waarts naar beneden. Het wordt een aardige namiddag. 's Avonds komen Leentje en Roland op bezoek. Later op de avond heeft ma het looprek uitgetprobeerd en het bevalt haar. Over de rolstoel hebben we nog niets gezegd ...
- 28/04 Bezoek van mevrouw Joziasse en oom Jan van Bendegem.
- 29/04 Rustdag tussen bezoeken.
- 30/04 Wederom een 'spannende' dag. Rond 11u komt mevrouw X van Solidariteit. Ook ma (het belangt haar tenslotte aan) zit bij. Het wordt een 'ontspannen' babbel, waarbij een aantal aspecten van wat er eventueel staat te gebeuren aan bod komt. Mevrouw X geeft een rustige indruk en ma geeft op een rustige manier antwoord. Rond 11u30 is mevrouw X weer weg.
- s' Middags komen oom Broer en tante Ginie op bezoek. Corina is intussen weg naar Securex en naar Delhaize ("je moet er regelmatig tussen uit" heeft mevrouw X gezegd). Dus ben ik de thee- en koffieboer van dienst. Ik vind het een gespannen, sombere ontmoeting. Na de traditionele vraagjes en antwoorden vallen er telkens weer stiltes. "Moeten wij niet weg? Is ze niet te moe?" Vragen die aan mij gesteld worden, terwijl ma er verdomme bij zit en zich, behalve haar hardhorigheid, vrij goed voelt. Kunnen zij de confrontatie niet aan of is in hun denkwereld een terminaal patiënt reeds een stervende? Terminaal moet toch ergens starten!! Na het wegwerken van thee, koffie, koek en snoep stappen ze op. Ik breng ze naar het station...
- 01/05 Dag van de arbeid. Tiny en Aldert zijn op bezoek. Nancy verlost ma van een eeltpit. Het week-end kan beginnen.
- 02/05 Een drukke namiddag voor ma, want er komt 4 man sterk uit Utrecht opzetten: tante Tiny, oom Dirk, Elly en Peter. Het gaat er vrolijk aan toe. Rond halfzes gaat de 'bende' weg. 's Avonds houden Tiny en Aldert ma gezelschap, want wij gaan uit eten bij de Griek (Hellas).
- 03/05 Tiny en Aldert gaan weg.
- 05/05 Ma's been is zowat ontzwollen !!! (wat Aldert verscheidene malen in het week-end had gezegd). Leentje komt op bezoek. 's Namiddags Ds. Loos.

² Dit was de 'allerlaatste' ontmoeting. Broer Jan is daarna zelfs zeer nadrukkelijk aanwezig op de begrafenis. Op 22 september 1998 sterft hij.

³ Geboren op 2 december 1906. Dus op dat moment 91 jaar.

- 06/05 Er komen een paar kaartjes binnen. De stemming is een beetje in mineur. Ma repliceert op de kaartjes: “Ik lig nog niet in de kist”. Ook omdat er weinig bezoek in het vooruitzicht is op 11/05. Ma is een beetje rebels (Booijaans).
- 09/05 Aase, Tamara, Martijn en Kevin komen rond 23u toe.
- 10/05 Verrassing: Tina en Harry komen onverwachts binnenvallen. Ze hebben overnacht bij ... eh ... ah ja, Van der Valk. Ik heb vandaag een ligzetel⁴ voor ma gekocht. Intussen is het mooi weer geworden. Om 12 uur brengen we een toast uit. Na het middageten gaan Tamara en Martijn weg. Aase en Kevin blijven een weekje. Oma en achterklein-kind kunnen elkaar wat beter leren kennen.
- 11/05 Ma's laatste verjaardag. Haar tachtigste. Wat eigenlijk een enorm feest had moeten zijn, is nu een soort afscheid geworden. Ook Rinus en Ilse zijn er. We zitten met z'n allen in de tuin. Enkel Tiny en Aldert ontbreken. Later komt oom Jan van Bendegem er ook bij. Het is aangenaam vertoeven in het zonnetje. Kevin doet even vergeten. Verleden, heden en toekomst, allemaal samen. Wat een symboliek!! 's Avonds komt Martina ook nog op bezoek. Leentje en Roland bellen op vanuit Spanje. Het is toch wel een aangename dag voor ma geworden.
- 13/05 De dokter schrijft ma extra medicijn voor, maar ze heeft er last van (misselijkheid).
- 14/05 Ma stopt de medicatie. En na enkele uren is alles weer 'normaal'.
- 16/05 Nancy is met haar moeder naar Disneyland Parijs. Het was de trouwdag van Achiël en Inès. Dus een emotioneel zware dag en een beetje afleiding helpt wel. Aase en Kevin blijven nog een weekje, want ik heb aangeboden om ze terug te brengen.
- 20/05 Op 'visite' bij Dr. Martens.
- 24/05 Nancy en ik brengen Aase en Kevin naar 't Harde⁵, waar Tiny en Aldert ze komen oppikken.
- 28/05 Dr. Kuyken komt langs en schrijft een verwijsbriefje voor de oorarts. Volgende week woensdag gaan we naar Sint-Jozef voor ooronderzoek.
- 03/06 Naar Sint-Jozef voor gehooropmeting bij dr. De Clercq. Gelukkig hebben we onze 'eigen' rolstoel. Maar het is toch wel een beproeving.
- 05/06 Mijnheer De Vuyst van Lapperre komt een oorapparaat aanmeten.
- 06/06 Rinus en Ilse op bezoek. In de late namiddag wippen Rinus en Yvette (van Bendegem) 'toevallig' even binnen.
- 10/06 Er wordt bloed geprikt bij ma.
- 11/06 Harry en Tina komen op bezoek.
- 12/06 Corina is jarig. 's Middags krijgt ma haar oorapparaat. Het wordt wel wennen. Leentje en Roland komen op bezoek.
- 16/06 Ik haal de uitslag van de bloedtest op. Hematocrietwaarde = 29. Eigenlijk moet ma bloed krijgen, maar het voordeel dat ze daaruit kan halen is eigenlijk verwaarloosbaar tegenover al de inspanningen en pijn die ze moet doorstaan. Ik praat een poosje met de

⁴ Ma zou er welgeteld één keer van genieten, nl. op haar verjaardag in de tuin.

⁵ Op de A35 tussen Amersfoort en Zwolle

dokter over ma, haar ziekte, de gemeenplaatsen i.v.m. kanker. Eén ding blijft mij sterk bij: EEN METASTASISCH VULVA CARCINOOM. Dat is ma haar ziekte.

- 17/06 We gaan wéér naar Dr. Martens. Heeft dat nog wel zin, vragen wij ons af. Het wordt een calvarie voor ma. Thuis gekomen geraakt ze bijna niet meer boven.... ondanks onze inzet. Hoe moet dat verder?
- 18/06 Vanaf vandaag wordt er niet meer gespoeld. Enkel zelf aangebracht tegen de geur. 'Dit betekent weer een stap dichterbij het einde', maak ik mij de bedenking.
- 22/06 Ma staat op de weegschaal: 59 kg!!
- 23/06 Vroeg in de morgen doet ma een val, nadat ze probeert om van de WC-stoel weer in haar zetel te gaan. Corina gaat eerst kijken, later ik. Ze heeft een lichte hoofdwonde en wat kleine schaafwondjes. Zelf kan ze er om lachen. Na verzorging gaan we weer slapen.
- 25/06 Gesprek tussen dr. Kuyken, Marika (solidariteit), Claudette (palliatieve thuiszorg) en Corina. Voornamelijk over pijnbestrijding (starten met morfine) en verzorging. Claudette wil ons (Nancy en mij) ook spreken.
- 30/06 Dr. Kuyken komt langs. Er wordt gestart met morfine 15cc/4u. (Het verhogen van de dosis contramal had geen zin meer) Om middernacht 30cc. Dit uit praktische overwegingen om ma te kunnen laten doorslapen tijdens de nacht.
- 01/07 Nancy en ik hebben een gesprek met Claudette van de palliatieve thuiszorg. Eerst over praktische zaken en daarna over de impact op ons leven.
- 02/07 Concentratie van morfine wordt verhoogd. Pijn verhoogd vooral tijdens de verzorging en andere bewegingen die ma doet.
- 03/07 Corina gaat vandaag voor een weekje naar Delfzijl terug. Even uitblazen en zinnen verzetten. Genieten van Sail'98. Ik neem een middagje vrijaf op het werk. Rond 19u bel ik met dr. Kuyken, want ik vind ma zo suf en slaperig. De dosis wordt verminderd tot 10cc.
- 04/07 Ma is geheel de dag suf en slaperig. Ze eet en drinkt bijna niet. Nu ja, dat is vrij normaal, denk ik. Haar coördinatie is ook slecht. Rond 16 uur bel ik de dienst palliatieve zorgen. Om 18 uur gaat de telefoon. Tiny Teekman. Ik leg de situatie zo een beetje uit. Tiny zal morgen terugbellen en dan beslissen of ze met Henno langskomt. Marie-Christine (week-end dienst) komt rond 18u30 langs. Ze gaat een kwartiertje tegenover ma zitten. Ze observeert. Ondertussen praat ze met ons. Ze zegt: "Je moeder is een heel mooie vrouw". Haar diagnose is heel kort: "Ma haar algemene toestand gaat sterk achteruit. Het is niet voor vandaag of morgen, maar het zal niet erg lang meer duren". Ik moet even slikken. Wij besluiten om terug te grijpen naar de vorige concentratie morfine. Maar er is geen verandering 's avonds. Na de voorbereiding voor de nacht - met veel pijn - geven we uiteindelijk toch de oude concentratie. Het is 12u45 als wij gaan slapen.
- 05/07 Rond 8u bel ik Marie-Christine op. Ik doe het relaas van de nacht. Zij heeft in tussentijd al contact gehad met Marika en dr. Kuyken. Dr. Kuyken belt ook op. Nancy's moeder belt op. Verzorging met Marika verloopt vlot (met hulp van Florence 'Nancy' Nightingale. Later wordt het weer vechten tegen dufheid en verwardheid. Dr. Kuyken stelt een andere dosis voor. Tiny Teekman belt op en besluit om toch te

komen. Ma krijgt een stuk chocolade, verpakt in cadeaupapier. Ze slaagt er niet in om het cadeautje te openen. De chocolade is verbrokken.

De verzorging gebeurt op bed. (transport met de rolstoel tussen de twee kamers)

06/07 Een bewogen nacht. Een korte (onvolledige) opsomming (we hebben ma een handbel gegeven om ons eventueel te roepen):

04u00 - ma vraagt om de jurk uit te doen

06u15 - “er zijn twee dames die weg willen” (Nancy en haar moeder)

06u50 - “de soep staat op”

07u05 - “er zit hier een ventje dat pilletjes eet”

Nancy haar moeder komt rond 9uur. Zij wil de boodschappen doen en koken. Om 10 uur hebben wij een ‘conferentie’ met dr. Kuyken, Marika en Claudette. Er wordt beslist om over te stappen van siroop op kleefpleisters. DUROGESIC 25 (afgaven van 25µg/h pijnstillers). ‘s Namiddags wordt de eerste pleister opgeplakt. De siroop wordt enkel bij veel pijn als surplus gegeven. We krijgen ook een zorgenplan, waarop iedereen zijn handelingen, bevindingen neerschrijft. De dr. heeft ook een lavement voorgeschreven (Fleet), want ma is al een hele poos niet meer naar de WC geweest. De verpleegster van dienst (nr zoveel) is nogal onhandig met het lavement. Ze is nog maar net weg, of de Fleet begint te werken.

07/07 Middernacht. Alles is rustig. Durogesic slaat aan. Om 03u15 belt ma. “Mijn handen bloeden, al dat bloed” en ondertussen strekt ze haar armen voor zich uit, handen in een kommetje gevouwen. Ik ga tegenover ma zitten. Ze mompelt nog een kwartiertje en valt dan in slaap. Ik ga ook weer slapen. Om 7u45 gaat het belletje weer. Ma vertelt een enorm, voor mij althans onsamenhangend verhaal. Het gaat over een betovering. Rinus⁶ komt erin voor en ook dames met wijde mouwen die in het water zitten. Ze moet de formule vinden. Het woord. “Rinus weet het antwoord”. Later op de dag vertelt ze: “Ik ben geopereerd en alles is er uitgehaald. Heb je de rekening van die Rus al gekregen?”

Een kommetje thee gaat er goed in. Ze heeft zo nu en dan nog pijn, maar wil geen extra siroop. “De pijn komt op en zal ook weer weggaan” zegt ma.

Ma komt blijkbaar langzamerhand weer bij de tijd. (Ze eet een stukje worst, drinkt een port, eet spaghetti, ...) Het lavement blijft nog altijd nawerken.

Ondertussen heb ik een babyfoon geïnstalleerd, geleend van collega Bart. Zo horen we beneden ook als ma roept of belt. Later bel ik naar oom Jan van Bendegem i.v.m. een cadeau voor zijn verjaardag (opdracht van ons moeder), naar tante Tiny en naar Corina.

‘s Avonds kijken we samen naar het WK voetbal (zoals bijna alle avonden). Brazilië-Nederland.

08/07 ‘s Nachts heeft ma last van braakneigingen. De dag verloopt ‘vlot’. Later krijgt ma weer meer pijn, maar wil van geen extra pijnstiller weten.

Telefoon van Leentje. Telefoon van Rosa uit Italië⁷.

⁶ Is dat pa of broer Rinus? Het antwoord zijn we helaas nooit te weten gekomen.

⁷ Rosa en Mario Arcopinto zijn onze Italiaanse kennissen uit Napoli.

- 09/07 Dr. Kuyken schrijft DUROGESIC 50 voor. Rond 14u komt Claudette de twee pleisters opplakken. Tegen de avond heeft ma weer pijn Om 20u30 valt ze in slaap.
- 10/07 En wordt wakker om 08u00 !! De verzorging gebeurt nog steeds (met de rolstoel) op bed. s' Namiddags komt oom Jan van Bendegem op bezoek. Het bezoek wordt abrupt afgebroken door een WC-intermezzo. En als ma moet, dan moet ze ook. Oom Jan heeft dat niet in de gaten. Het wordt blijkbaar elke keer pijnlijker.
- Rond 19u springen Nico en Anoe even binnen. Ma denkt dat Nico de verpleger Yves is. (Nico komt als een 'wervelwind' binnen en ma heeft geen tijd om hem echt te bekijken.)
- Later op de avond komen Harry, Tina en Corina toe. Ma is blij en opgelucht. (Ze heeft tijdens de week enkele keren gevraagd wanneer Corina terugkomt...)
- 11/07 Ma heeft een rustige nacht achter de rug. Bezoek van Rinus en Ilse. Later Leentje en Roland. Ma heeft veel pijn tijdens de verzorging.
- 12/07 Het is zondag. Wij kijken samen naar de finale voetbal (Frankrijk-Brazilië).
- 13/07 Dr. Kuyken komt langs. Bloeddruk van ma: 10/6. Er wordt een klever bijgeplakt (75µg/u).
- Claudette komt langs met een stagiaire (lerares verpleegkunde). Om de praktijk in de palliatieve zorgen van dichtbij te zien. Ma heeft veel pijn tijdens de verzorging.
- 14/07 Verzorging door Marika. Dr. Kuyken wordt opgebeld. De pleister van 25µg/u wordt nu vervangen door 50µg/u. In totaal zitten we nu al aan 100µg/u. Dit is nog geen echt zware dosis, maar ineens teveel verhogen kan niet. Dus blijft de pijnbestrijding achterop hinken ten opzichte van de pijn.
- 15/07 In de namiddag komen oom Dirk en tante Tiny op bezoek. Het verloopt allemaal een beetje stroef omdat ma niet zo best hoort en suffig is. Het afscheid is wel pakkend, omdat iedereen beseft dat dit wellicht de allerlaatste keer is. "Dit is de laatste keer dat ik je HIER nog zal zien" zegt ma.
- 16/07 Er wordt overgegaan op 3 maal verzorging per dag. Het lijden wordt nog groter. Ma heeft veel pijn tijdens de verzorging. 's Avonds komt Martina op bezoek.
- 17/07 Een rustige nacht. Ik kijk rond 7u eens binnen. Ma is wakker. Ze mompelt iets van "Ik moet ..." Ik breng thee, zoals elke dag. Er zit een klein rood plekje op haar nachtop. Ik sla er verder geen acht op. Rond 8u45 is er een opwelling van pijn. Ma blijft herhalen "Ik moet ..." Maar wat ze moet is niet duidelijk. Om 8u50 gaat de deurbel. De postbode met ma haar pensioen. Ik krijg het niet voordat hij ma gezien heeft. Hij gaat naar boven, kijkt even om het hoekje ... en zegt oei, oei. Hij betaalt uit en gaat weg.
- Even later is Marika daar. Bij het begin van de verzorging ziet ze ook de rode vlek. Een bloeding. Alles gaat plots crescendo. Ik bel de dokter op. Na 10' is ze hier. Dr. Kuyken belt zelf een 100 (Lifecare) en regelt een opname in Sint-Lucas. Alles verloopt als in een automatisme. De ziekenwagen is er snel. De rol berrie wordt in de poort 'geparkeerd'. Voordeur dicht ("geen pottenkijkers", denk ik). Ik zet de gangdeuren met twee blokken open. Corina legt ziekenboekje e.d. gereed. Ma wordt met een speciaal stoeltje naar beneden gebracht en daar op de berrie gelegd. Zo wordt ze in de

ziekenwagen gereden. Ik zeg tegen Corina dat zij met de ziekenwagen moet meerijden en dat ik achterna kom met eigen auto.

Ik praat even na met de dr. Ze vertelt over een eventuele operatie om de bloeding te stoppen, over de zeer lage bloeddruk, over de minieme overlevingskansen bij een nieuwe bloeding ... Ondertussen gaat Marika, met tranen in haar ogen, naar boven de 'boel' opruimen. Na 10' is ze terug en gaat weg. Ook dr. Kuyken gaat weg.

Ik ga snel naar het ziekenhuis. Spoedopname. Corina is daar nog steeds met ma. Ma ligt te kreunen. Tussen het kreunen door vertelt ma dat ze het woord gevonden heeft. (zie 07/07) Maar op de vraag van Corina wat het woord is geeft ze geen antwoord. Dr. Bouttens is nog niet geweest. Geen enkele dr. trouwens. Ik vraag op een nogal denigrerende toon aan enkele verplegers waar de dokter blijft. "Hij is verwittigd" antwoorden ze. Na een half uurtje wordt ma naar haar kamer gebracht. Een ritje door een wirwar van gangen. Daar komt ze tot rust en krijgt een pijnstillend spuitje.

Een vrijwilliger komt vragen of ze iets wil eten: soep, vis,... Ma wil voorlopig niets. Ik krijg soep. Rond 12 uur gaan we naar huis. Ik bel Harry op. "Even overleggen", zegt hij. Harry vraagt of de toestand levensbedreigend is ... Ik antwoord hem een beetje geïrriteerd dat elke bloeding levensbedreigend is. Dan komen wij ! ... Ik bel Tiny op. Ik bel Rinus op.

Om 14u30 zijn Corina en ik terug in het ziekenhuis. Ma slaapt diep. Ze heeft wat soep gedronken, zegt de verpleger. Ik probeer wat te lezen. Ma wordt wakker. Rond 17u wil ze wat drinken. Ma heeft weer pijn. Ze krijgt een pijnstiller en valt weer in slaap. Rond 17u30 gaan Corina en ik weg, want ze willen ma verzorgen. We zijn net thuis als de telefoon gaat. Een nieuwe bloeding. Snel, snel naar het ziekenhuis. Kamer 56. Twee verpleegsters zijn bij ma. Ma haar ademhaling is zwak. Corina houdt ma haar hand vast. Ik sta aan het voeteneinde. Plots is er niets meer. Het is 18u25.